

СЛОБОДАН ЖИВКОВСКИ - СЛИКАР И АРХИТЕКТ

НЕМА ИДНИНА АКО НЕ СЕ ПЛАНИРА

Живковски како архитект и е познат на јавноста најмногу по коавторството на Светскиот трговски центар (се уште недовршената зграда до ГТЦ), но и како дизајнер на ентериерот на некои многу фреквентни угостителски објекти како "ДалМетФу" и "Воденица", дискотеката "Колосеум" и неколку кафулиња. Го дизајнирал македонскиот штанд на ЕХРО 1998 год. во Лисабон, Португалија. Повремено ги изложува неговите апстрактни ликовни дела со необично "чисти" линии, кои не минале ни близу до некој дигитален уред, а за кои критичарите ќе кажат дека "се 'производи' на една космичка прошетка низ себе и изнедрување на еден сопствен и впечатлив универзум..."

РАЗГОВАРАЛ: СТОЈАН СИНАДИНОВ

ФОРУМ: Колку е сликарството еден вид "ескапизам" за архитектот, можност за пренесување на креацијата без ограничување од инвеститорите, материјалите и роковите?

ЖИВКОВСКИ: Генерално, сакам да соопштам некои лични сознанија на најефикасен, наједноставен можеен начин. Значи, крајната цел не ми е да формирам некоја нарација за појавите, туку дефиниран став за моето време, моето опкружување, за феномените на светлината, просторот, времето, материјата, социјалните аспекти (глобализацијата) и сл. Структуралните аспекти на мојата личност можеби најсоодветно можам да ги изразам низ сликарството. Моите слики се одраз на моите субјективни ставови, а не потрага, потреба или ловење на нешто што е актуелно, што е исклучиво естетска категорија... Естетскиот елемент е последица на процесот на внатрешните потраги и сознанија за времето и околноста во кои живеам. Сликаството е строго индивидуален чин, и само така може да се дојде до повисок степен на сознание и слобода, што ќе биде основа за надградба за некои следни генерации, кои ќе можат да го искористат тоа искуство во дизајнот или архитектурата. Затоа е уметноста еден од основните фактори за развитокот на цивилизацијата.

Дури и кај нас, во нашата реалност?!

Кај нас интерактивните односи со реалноста можеби влијаат обесхрабрувачки, но за една друга структура уметници, на кои им е битна комуникацијата со повисоките сфери на комуникации и сознанија, тоа е занемарлив факт, бидејќи уметникот го дава она индивидуалното што го носи како "инвестиција" на природата, која треба да ја врати. На каков начин, колку, под какви околности... тоа е друго прашање. Само така се збогатува општата цивилизација, преку индивидуалните ангажмани: ако уметникот почне да се ценка, што добива, колку инвестира, тоа веќе навлегува во сомнителни трансакции.

Колку има тука "трговија"?

Има многу, зависи од тоа колку сме подготвени на таа "трговија". Судирот на внатрешните уметнички и морални принципи и барањата што ги наметнува егзистенцијата и императивот на времето го одразува суштинскиот став на секој творец, тоа е она "чистилиште" кое секој мора да го помине.

Сумирањето на суштината на сликарството на владеењето со линијата, веројатно, е онаа нишка-сврзник со архитектурата?!

Линијата е моќта да се дефинира јасен став. Можете да си играте со боја, со трендови... но способноста да го решите проблемот со една едноставна линија го

покажува вашето умевање. Затоа многу го сакам цртежот, затоа што е тој суштина на менталната способност на еден уметник. И архитектурата и дизајнот се апсолутно идентична ситуација, само што архитектурата се остварува во еден поголем простор и со многу повеќе влезни фактори.

Од друга страна, колку може да забеге мултидисциплинарноста во "сваштарене"?!?

За мене тоа воопшто не е дискутабилно: ако имате доволно свесност за сопствените познавања, можете да ги контролирате тие ситуации. Историјата ни кажува многу интересни примери: во некои претходни столетија кога немало вака дефинирани образовни институции, и меѓу уметниците се барале архитекти, луѓе кои создавале концепти за урбанизам...

Дизајн на стол

Фамата за Леонардо да Винчи...

Да, тој е можеби најмаркантната и најексплицитна фигура за мене, на пример, и личен идеал. Но, генерално, ако се консултира историјата, тогаш доаѓаме до заклучокот дека сите познати личности кои се занимавале со архитектура многу добро владееле со сликарството, материјалите, со технологијата, без разлика дали се работи со мал или со голем предмет.

Но, колку го фрустрира архитектот во наши услови, главно, немањето право на она што се вика final cut, правото на завршен збор во крајната изведба на некој објект? На пример, СЦЈ сè уште е недовршен, проектираниот објект може да се пренамени, и сл.

Тоа се категории кои јас не можам да ги условувам. Добро, на личен план тоа може да фрустрира, ако тргнеме од позиција на некоја суета...

Но еве, кога се зборува за Скопје, тогаш реговно се говори за еден урбанистички план на Кензо Танге, а во друга ситуација, кога ќе се споменат недовршените на некој капитален објект, реговно се јавува проектантот да објасни дека не се целосно спроведени неговите замисли?!

Личните фрустрации на архитектите се помалку битни. Друго е побитно: ние, генерално, сме фрустрирано општество! Можеби еден од најважните сегменти кои остануваат за верификација од некое општество се неговата архитектура и урбанизмот. Значи, сè што се случува во едно општество во одреден период, многу точно и егзактно се отсликува во архитектонските и урбанистичките состојби. Има една изрека, која лично многу ја почитувам, а оди вака: "Ако не си ја планирате иднината - ќе немате иднина!". Тоа посебно важи за државата. Сите држави кои имаат потенцијал и храброст да си ја планираат иднината можат да очекуваат дека

иднината нешто ќе им донесе. И обратно, ако не ја планираме иднината, секогаш ќе бидете затечени во ситуација да импровизирате, да се "снаоѓате"... Во нашиот случај непланирањето на иднината е константа на интересите на една генерација која, ако се направи анализа, владее многу сомнително веќе половина век. Секогаш добивам впечаток дека иднината тенденциозно не се планира за да не дојде до ситуација во која одредени политички структури ќе бидат преиспитани што проектирале и што оствариле. Ми се чини дека важечкиот концепт на водењето на нашето општество - да не се планира и да се нема елементарна стратегија во водењето на државата - повеќе соодветствува на интересите на владејачките структури да не дадат отчет за минатото. А, како велат, мајката на иднината е минатото.

Имаме ли урбанистичка традиција?

Имаме основа за да размислуваме за урбанизам. Македонија и Балканот се лулка на цивилизацијата, но прашање е колку ние сакаме да го почитуваме тоа искуство. Античките градови имаат многу јасни параметри како да се постави едно смислено дејствие. Во тие градови има многу јасни и високи концепти: има прави улици, центар на внимание, визури... ги има сите базични елементи на урбанизмот. Тој концепт на античките градови е пренесен во целата западна цивилизација. Ако направиме денес анализа кои градови се убави, оставиле печат во историјата и зошто се убави, тогаш ќе видиме дека во нивната урбанистичка структура ги има главните постулати на античкиот концепт на поставеност на градот. Значи, една рационална шема, со хиерархија на вредности, максимално почитување на конфигурација на теренот, на доминантните природни вредности...

Кои се нашите проблеми со урбанистичкото планирање?

Нашиот генерален проблем е што не сме свесни за сопствените вредности и што немаме став спрема иднината. Прво, ако имаме сопствена држава, тогаш треба повнимателно да се однесуваме кон оригиналните вредности. Скопје, на пример, како главен град, имаше можност, во деведесеттите години, тој историски момент да го синтетизира во централното градско јадро. Претходниот хендикеп - земјотресот - не можеме да го коментираме, но "позитивната" страна на катастрофата е во тоа што со децении имавме чиста ситуација во однос на центарот, кој требало да се осмисли.

Скопскиот земјотрес прогудираше своевидна "гисциплина" - жал по старо Скопје. Не е ли тоа само алиби-филозофија?

Можеме да направиме аналогија со несреќата на некој човек. Прашањето што си го поставува е: како да го продолжи животот понатаму?! Ке живеете од носталгијата по "старите добри времиња", или, пак, ќе се свртите кон иднината?! Ако сте заглавени во спомените од минатото, значи дека немате идеја за сопствениот живот, ниту потенцијал за живот во времето што следува. Урбанистичкиот концепт на "старо Скопје" треба да се посматра во историските околности на неговиот постанок. Во 20-тите години од минатиот век Скопје бил административен центар на една провинција, Вардарска бановина, во Кралството Југославија. Оттаму, пристапот

во урбанистичкото уредување однапред бил дефиниран: концепт според големината на градот (тогаш 50-ина илјади жители), и идентификација на централното подрачје. Без тие идентификациони кодови во центарот на еден град добивате обична станбена населба. Низ доминантните јавни простори се отсликува целокупниот државен потенцијал: во центарот се поставуваат најмоќните објекти од духовниот, материјалниот, социјалниот, политичкиот, општествениот живот на една држава. Што направил тогашниот урбанист? Според големината на тогашниот град го димензионалал централниот плоштад. Потоа, содржините на тој простор: урбанистот поставил три важни елементи кои ја градат композицијата и идентификацијата. И во уметноста ви се потребни три елементи, точки, за стабилна, јасна композиција. Поставил офицерски дом, спроти него банка, и од другата страна на реката - театар. Со тие три објекти направил идентификациони кодови на целиот простор. Символичкото значење на тие објекти е многу битно: требало да се стават симболи на државата која владеела со тој простор. Затоа има Офицерски дом - војничка доминација; Народна банка - финансиска власт; и Театар - културна доминација. Тоа е "светото тројство" кое се почитува при градење на сите простори.

Што е со Калето? Со гециени тоа е "чир" во центарот на градот.

За жал, денес, според ниту еден параметар, не можеме да констатираме дека е постапено правилно при конципирањето на централното подрачје. Се занемарува естетскиот код на визуелната визура е Калето, кое е доминантна идентификациона точка, и мора да биде највалидна визура. Е, сега, замислете што ќе се случи кога, според новиот урбанистичкиот план, би се иградил објект од 15-ина метри, на местото на офицерскиот дом?! Воопшто, многу е дискутабилна ситуацијата по толку долго време да се дојде на идеја да се постави објект кој е дел од минатото - а имало

- Слободан Живковски во ентериерот на *Воденица*

доволно време да се преиспита неговото значење од сите аспекти. Реинкарнирањето на таа стара идеја точно зборува за немоќта и отсуството на визија за градење на овој град! Тоа значи дека никој во државата не ги разбира суштествените кодови и методологии како се гради градот. Цело време дискутираме за градски плоштад, со што не се согласувам. Плоштадот се вика *Македонија*, и тој треба да биде своевиден белег - најзначаен - на државата. Немаме концепт за уредување на плоштадот, и затоа се присутни обидите за приватизирање на неговите делови за хотели, деловни објекти, бутки за храна... Просторот како овој се решава за наредните стотина години, и тука навистина е потребен капацитет за негово осмислување. Тука нема место за импровизации; треба да учествуваат социолози, историчари, аналитичари од сите области, архитекти, уметници, јавни личности, кои ќе создадат програма според која подоцна ќе се гради. Но, ако застанете пред *Аралска кука* и се свртите за 360 степени, ќе видите дека најскапиот и најексклузивен простор е приватизиран од политичките олигархии преку екипата која не ги почитуваше валидните урбанистички концепти за решавање на такви значајни простори не за градот, туку за државата. ✚